

korongolt edénytöredékeket terítettek, gödrében malomkő is volt.

A változatos méretű, többnyire kerek gödrök többsége méhkas alakú és trapéz metszetű verem, változatos betöltéssel. Kiemelendő a 98. gödör, déli oldalán lejtős lejárattal. A 67. méhkas alakú gödörben szabálytalan helyzetű váz került elő a betöltés alsó rétegei fölött. A 21. gödörből előkerült piros festett, finom fogaskarcolt díszű provinciális vázatöredék az 1–2. század fordulójára, 2. század elejére keltezhető, a gödörben egy deformált bronz térdfibula is volt.

A településrészt északon, az érparti lejtő felső részén két széles, mély, tagolt kialakítású árok határolja. Az árkok egy része átvág szarmata gödröket. Az érrel párhuzamos árkoktól északra egy hosszúkás, ovális, meredek falú gödör került elő, mely kút lehetett, bontása során megjelent a talajvíz.

A szarmata település leletanyagára a jól iszapolt, szürke, ritkábban barna és pirosas színű, korongolt és a durva, szabad kézzel formált kerámia jelentős mennyisége a jellemző. Leletanyaga, a római importtárgyak (terra sigillata, több objektumból festett tál és korsótöredékek, amfora töredékek) alapján a szarmata településrész a 2. század közepén már fennállt, biztosan késő szarmata objektum itt nem került elő.

A 18. objektum ÉNy-i tájolású, padmalyos sír. Hat rozettás ruhaveret, fülesgomb, üveggyöngy alapján *honfoglalás kori*, magányos női temetkezés.

A lelőhelyrészen néhány *Árpád-kori* telepobjektum is előkerült. A teljesen feltárt 29. ház K–Ny-i tájolású, rövid oldalainál egy-egy cölöplyuk, ÉK-i sarkában vájt kemence, melynek fenéktapasztását egyszer megújították. Betöltésében fazéktöredékek és szarmata cserepek is voltak. A 10. nem teljesen feltárható ház vájt kemencéjének fenéktapasztása alatt égett állatcsontreteget találtunk, leletei között mázas orsógomb is előfordult. Az 1. szögletes házrészletben jobb oldalára fektetett kutya-váz került elő.

Az 5. gödör és talán néhány árok tartozik még az *Árpád-korba*.

A főúti lelőhelyrész 10 223 m² ásatási területén 213 telepobjektumot találtunk: 11 házat és házrészletet, 3 szabadtéri kemencét, 165 gödröt, 34 árkot.

A lelet nélküli gödröket és árkokat figyelmen kívül hagyva a telepobjektumok között biztosan őskori objektum nincs, a keltezhető objektumok döntő többsége a szarmata–késő szarmata, néhány objektum pedig az *Árpád-kori* településhez tartozik.

A szarmata település házai részben közel négyzetes alaprajzúak, központi oszlopgödörrel, tüzelőberendezés nélkül. Téglalap alaprajzú, előbbiekénél kisebb a 275., szintén középponti cölöplyukkal és két további sekélyebb cölöplyukkal. Az ÉK–DNy tengelyű, téglalapos 312. sz. késő szarmata házban agyagfalú, épített kemence volt a keleti sarokban. Eredetileg ház lehetett a 283. sz. komplexum, ÉK-i részén nagyobb, 40 cm magasan fennmaradt boltozatú, vájt kemence, kemény padlóját

kisebb-nagyobb gödrök törték át. DK-i részén nagyobb sekély gödröt találtunk, melyből részben átégett falú kürtő vezet a 293. gödörbe (füstölő).

A 180. sz. szabadtéri kemencét nagy, kerek gödör oldalába vájták bele. Sütőfelülete egyszer megújított, mindkét fenéktapasztás alatt korongolt késő szarmata edénytöredékek rétegét bontottuk ki. Szabálytalan körte alakú gödör ÉK-i oldalában alakították ki a 228. sz. kemencét, melynek 36 cm magasan megmaradt boltozata részben fekete humuszban van. Sütőfelületét korongolt edénytöredékek rétegére tapasztották.

A nagyszámú gödör változatos méretű és kialakítású, többségük szokványos tárolóverem, változatos betöltéssel, szarmata kerámiával, állatcsontokkal. A 311. objektum sekély gödröcske lehetett, körvonalát a fekete humuszrétegben nem tudtuk megfigyelni. Kizárólag szarvasagancs-töredékek voltak benne. A 267. gödörből trapéz alakú, csiszolt kőbalta került elő.

Az árkok közül a lelőhely Ny-i szélén levő, széles, tagolt kialakítású 131., 132., 134. árkok – a 118. és 128. árkokhoz hasonlóan – az érmederrel párhuzamosak, betöltésükben néhány szarmata és késő szarmata edénytöredék volt. Az árkok többsége ÉNy és ÉK felé, a lelőhelyet É-on határoló érmeder felé halad.

Az objektumokban a változatos és viszonylag gazdag kerámia mellett jelentős mennyiségű az állatcsont, sok töredék és 5 ép malomkő, csontkorcsolyák, orsógombok és orsókarikák. Viszonylag kevés a fémtárgy, vas vonókés (?), vasmécses, pánntöredékek, szögek említethetők. Vas feldolgozására salakok utalnak. Leletanyaga alapján a szarmata település a 2–3. században már fennállt, valamikor a késő szarmata periódusban szűnt meg.

A vártnál kevesebb, biztosan *Árpád-kori* telepobjektum (2 házrészlet, 2 gödör, 1 árok) közül a házrészletek említhetők. Az ÉNy–DK-i tengelyű 203. ház É-i részét bonthattuk ki, Ny-i sarkában nagy kerek kemencével. A kemence és a házpadló alatt késő szarmata gödrök voltak. Szintén a feltárási terület D-i szélénél levő 292. háznak kb. fele volt feltárható: ÉNy–DK tengelyű, ÉNy-i falának közepénél cölöplyuk, a K-i sarokban levő, vájt (?) kemencéjének csak kis részletét figyelhettük meg. Betöltésében fazék- és bográcstöredékeket találtunk. A 199. és 279. gödrök *Árpád-koriak*. A szarmata objektumokat átvágó, ÉNy-on nyitott 215. körárok meredek oldalú, ívelt fenekű. Humuszos betöltésében néhány késő szarmata és *Árpád-kori* edénytöredék került elő, az árkokkal övezett területen objektumot nem találtunk.

A leletanyag a ceglédi Kossuth Múzeumba került.

KOCZTUR ÉVA – PETŐ MÁRIA

109. Cegléd, Váróczi-dűlő (Pest megye) B, Sza, Á

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának 2003. évi kutatása során megelőző feltárást végeztünk a 4/3 sz. lelőhelyen. A lelőhely egy kanyarodó ér belső oldalán fekszik. A 78+110 és 78+450 km-szelvényben próba-

feltárást végeztünk június 10–19-én a lelőhely DNy-i kiterjedésének tisztázására. Ásatási területe a főút 78+110–78+760 km-szelvényében 15 113 m², melyen 561 objektumot, objektumrészletet tártunk fel június 10. és október 14. között. Ebből 1 őskori, 346 szarmata kori, 15 Árpád-kori, 38 újkori, 96 lelet nélküli, 65 nem sorolható biztonsággal korszakba a leletei alapján.

Egyetlen őskori objektum a lelőhely DNy-i szélén került elő, az ér közelében, újkori objektumok között. A gödörben nagyméretű, vállán ujjbenyomásos bordával díszített fazék és egy másik, szintén tagolt bordás edény (középső/késő bronzkor) töredékei kerültek elő.

A lelőhely objektumainak nagy többsége a *szarmata* településhez tartozik. Méhkas alakú, trapéz metszetű és hengeres oldalú gödrök, számos árok mellett több ház és szabadtéri kemence. A házleletek közül jelentős a 62. számú, melyből a kerámialeletek mellett bronz fibulatöredék, vassalak, és borostyángyöngy bukkant a felszínre. A 372. sz. objektum nagyméretű házra utaló gödör, kevés lelettel, több cölöplyukkal. A 380. sz. objektum nagyméretű négyszögletes gödör, a közepén cölöplyukkal; igen kevés lelettel, köztük vastöredék, agyag orsógomb. A 394. sz. objektum nagyméretű ház alakú gödör, alján több szabálytalan elhelyezkedésű cölöplyukkal. A háznak mintegy 2/3-a esik a feltárási területre. Kiemelkedők a 363., 386., 395. sz. késő szarmata házak: téglalap alakúak, keményre döngölt, rétegesen lejáró padlószinttel, a kemény padlóban igen sok vékony karólyukkal. A 363. és 395. ház tetőszerkezetét egy központi oszlop tartotta, a 386. házban a hossz tengely végénél is van egy-egy oszlogödör. A 363. ház Ny-i részében tűzhely égett foltját tártuk fel.

Több kemencét bontottunk ki. A 231. sz. nagyméretű kemence Ny-i felében munkagödör volt, sok kerámia- és paticslelettel. A 287. sz. objektum nagyméretű gödör, égett paticsfoltos betöltéssel, több szarv- és agyardarab töredékével. A gödör DK-i felében nagyméretű tapasztott kemencét találtunk, sütőfelülete edénytöredékek rétegére tapasztott volt. A 413. szabadtéri kemencét nagyméretű, szögletes gödör D-i oldalában alakították ki.

A DNy-i lelőhelyrész árcai közül kiemelendők az ívelt vonalú, nagyobb hármás árkok, közrefogott területükön csupán néhány telepobjektum van. Megemlítendő a 461. sz. ÉNy-DK-i tájolású árok. DK-i végében idős nő ÉNy-DK-i tájolású csontváza feküdt a hátán, kézfeje a medencében, lábait behajlítva. Nyakában bronz nyakpercecet, bal karján vaskarpercecet-töredéket, lábánál gyöngyöket találtunk.

A gödrök közül kiválik a 465. kerek, sekély, vízszintes fenekű gödör, melynek a közepén levő cölöplyuk szerint tetőzete is volt. A 468. gödör alján csecsemő Ny-K-i tájolású csontváza feküdt a hátán, feje és mellkasa viszonylag ép, kevés lelet volt mellette. A 393-as gödör alján embercsontvázat találtunk. ÉNy-DK-i tájolású, feje a gerincoszloptól elvált, a gerinc mellett feküdt a leszakadt alsó állkapocs. A váz hiányos.

Megfigyelhető, hogy a feltárási terület ÉK-i részén található a korábbi, 2–3. századi *szarmata* településrész. A DNy-i lelőhelyrész leletanyagában a késő szarmata jelleg dominál: a finoman iszapolt, korongolt szürke, sötétszürke-fekete, részben pirosas színű, jellegzetes késői tál-, korsó-, hombártípusok, valamint a homokkal kavicssal soványított anyagú fazekaskorongon felhúzott, gyakran hullámosra korongolt oldalú fazekak jelenléte. A korábbinál kisebb számú kézzel formált, durva kerámiából kiemelhető egy csónak alakú mécses. Jelentős mennyiségű, főleg az ÉK-i lelőhelyrészén, a római provinciális kerámia: piros festésű tál- és korsótöredékek, viszonylag sok a terra sigillata töredék is. Fémtárgyak közül a vaskések, pánttöredékek, szögek viszonylag gyakoriak. Bronz fülbevaló került elő a 200. objektumból. A 436. gödörből előkerült fülbevaló érdekessége a belőle előkerült bronzcsipesz. Vas feldolgozására utaló salakdarabok kerültek elő a 363. házból és a 394. házrészletből, valamint a közelükben több gödörből. A nagyméretű 502. gödörből sok malomkőtöredék került elő, a 298. gödörben ép malomkő is volt.

Az Árpád-kori objektumok feltárása során a 22. számú négyszögletes alakú ház közepén lókoponyát, a DK-i részén tűzhelyet bontottunk ki. A 43. számú objektum is négyszögletes alakú ház, benne marhakoponya volt. A 153. sz. téglalap alakú ház 3/4 része a szelvényen kívül esett. Közepén és Ny-i végén beásott cölöplyukakat találtunk. A 165. sz. szögletes alakú objektum, ÉNy-i részén kemencével. A házak közül továbbá érdekes a 181. szögletes alapú ház, közepén kemence maradványaival, valamint csatlakozik hozzá egy külső kemence. A szabadtéri kemencék között kiemelendő a 132. kemence, melyet részben szarmata gödör fölött létesítettek, és a kemence szájrészét pelyvás Árpád-kori (köztük habarcsos, tehát bontásból származó) téglákkal rakták ki, az épített falrészt egyszer megújították.

A feltárási terület ÉK-i részén található az Árpád-kori településrész, ahol a kora szarmata objektumokkal osztozik a területen.

Mindkét korszak objektumaiban viszonylag sok az állatcsont (szarvasmarha, ló, juh, sertés), a szarmata településen ló vázrészletére bukkantunk koponyával, mindkét település anyagában több a kutyavész, a 195. sz. nem keltezhető gödörben két kutyavész bontottunk ki.

RAJNA ANDRÁS – DINNYÉS ISTVÁN

110. Cegléd, Váróczi-, Hodula-dűlő (Pest megye) U, Sza, Á

A 4. számú főút Abonyt elkerülő nyomvonalának 2003. évi kutatása során megelőző feltárást végeztünk a 4/1 sz. lelőhelyen. A 78+790–79+040 km-szelvények és az említett nyomvonalat keresztező földút-korrektív területén 2003. május 28. és szeptember 12. között több korszakhoz tartozó településnyomot figyeltünk meg. A 79+100–79+500 km-szelvényben próbafeltárást végez-